

DZIAŁY SPECJALNE
PRODUKCJI ROLNEJ

Pamięci Ojca poświęcam

Jerzy Bieluk

DZIAŁY SPECJALNE PRODUKCJI ROLNEJ
PROBLEMY PRAWNE

Temida2

Białystok 2013

© Copyright by Temida 2

Białystok 2013

Redaktor Naukowy Wydawnictwa Temida 2: Cezary Kosikowski

Rada Naukowa Wydawnictwa Temida 2:

Przewodniczący Rady Naukowej Wydawnictwa Temida 2: Emil W. Pływaczewski

Członkowie z Uniwersytetu w Białymstoku: Stanisław Bożyk, Leonard Etel, Ewa M. Guzik-Makaruk, Adam Jamróz, Dariusz Kijowski, Cezary Kosikowski, Cezary Kulesza, Agnieszka Malarewicz-Jakubów, Maciej Perkowski, Stanisław Prutis, Eugeniusz Ruśkowski, Walerian Sanetra, Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Ryszard Skarzyński, Halina Święczkowska, Jaroslav Volkonovski, Mieczysława Zdanowicz

Członkowie z Polski: Marian Filar (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Edward Gniewek (Uniwersytet Wrocławski), Lech Paprzycki (Sąd Najwyższy)

Członkowie zagraniczni: Lidia Abramczyk (Państwowy Uniwersytet im. Janki Kupaly w Grodnie, Białoruś), Vladimír Babčák (Uniwersytet w Koszycach, Słowacja), Renata Almeida da Costa (Uniwersytet La Salle, Brazylia), Chris Eskridge (Uniwersytet w Nebrasce, USA), Jose Luis Iriarte Angél (Uniwersytet Navarra, Hiszpania), Marina Karasjewa (Uniwersytet w Woroneżu, Rosja), Bernhard Kitous (Uniwersytet w Rennes, Francja), Martin Krygier (Uniwersytet w Nowej Południowej Walii, Australia), Petr Mrkyvka (Uniwersytet Masaryka, Czechy), Marcel Alexander Niggli (Uniwersytet we Fryburgu, Szwajcaria), Andrej A. Novikov (Państwowy Uniwersytet w Sankt Petersburgu, Rosja), Sławomir Redo (Uniwersytet Wiedeński, Austria), Bernd Schünemann (Uniwersytet w Monachium, Niemcy), Sebastiano Tafaro (Uniwersytet w Bari, Włochy), Wiktor Trinczuk (Kijowski Narodowy Handlowo-Ekonomiczny Uniwersytet, Ukraina)

Żadna część tej pracy nie może być powielana i rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób (elektroniczny, mechaniczny), włącznie z fotokopiowaniem – bez pisemnej zgody wydawcy.

ISBN 978–83–62813–35–3

Recenzent: Leonard Etel

Opracowanie graficzne i typograficzne: Jerzy Banasiuk

Projekt okładki: Urszula Machometa

Redakcja techniczna: Jerzy Banasiuk

Korekta: Bogumiła Mancewicz

Wydawca: Temida 2

Przy współpracy i wsparciu finansowym

Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

Spis treści

Wykaz skrótów	15
Wstęp.....	17
1.1. Zagadnienia wstępne	17
1.2. Wybór tematu	19
1.3. Przedmiot pracy.....	20
1.4. Układ pracy	21
1.5. Przedmiot pracy – teza	22
1.6. Metody badawcze.....	25

Rozdział I

ROLNICZE JEDNOSTKI WYTWÓRCZE ZAJMUJĄCE SIĘ DZIAŁALNOŚCIĄ W ZAKRESIE DZIAŁÓW SPECJALNYCH PRODUKCJI ROLNEJ

1. Zagadnienia wstępne	29
2. Gospodarstwo rolne – ujęcie ekonomiczne	31
2.1. Zagadnienia wstępne	31
2.2. Gospodarstwo rolne w ujęciu ekonomicznym	31
2.3. Przedsiębiorstwo rolne w ujęciu ekonomicznym	34
3. Normatywne definicje gospodarstwa rolnego	38
3.1. Zagadnienia wstępne	38
3.2. Pojęcie gospodarstwa rodzinnego	40
3.2.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.....	40
3.2.2. Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego	42
4. Gospodarstwo rolne w kodeksie cywilnym	44
4.1. Zagadnienia wstępne	44
4.2. Ujęcie podmiotowe, przedmiotowe czy funkcjonalne	45
4.3. Rola gruntów rolnych.....	46
4.4. Tytuł prawny do władania gruntem	50
4.5. Minimalna powierzchnia gospodarstwa rolnego.....	53
4.6. Zastosowanie art. 55 ² kc. do obrotu gospodarstwami rolnymi.....	57

4.7. Wzajemny stosunek pojęć – przedsiębiorstwo i gospodarstwo rolne w prawie polskim.....	60
4.7.1. Zagadnienia wstępne.....	60
4.7.2. Zakres przedmiotowy pojęcia gospodarstwa rolnego.....	63
4.7.3. Zakres stosowania art. 75 ¹ kc.	66
5. Wnioski	68
5.1. Gospodarstwo według kodeksu cywilnego a dział specjalny	68
5.2. Gospodarstwo a przedsiębiorstwo	70
5.3. Propozycje de lege ferenda	74

Rozdział II

GENEZA I EWOLUCJA OPODATKOWANIA SPECJALNYCH RODZAJÓW PRODUKCJI ROLNEJ

1. Opodatkowanie działów specjalnych do roku 1985	75
1.1. Uwagi ogólne.....	75
1.2. Okres międzywojenny.....	76
1.2.1. Zagadnienia wstępne.....	76
1.2.2. Próby unifikacji	77
1.2.3. Podatek dochodowy	78
1.3. Opodatkowanie rolnictwa po II wojnie światowej	79
1.3.1. Zagadnienia wstępne.....	79
1.3.2. Podatek gruntowy bezpośrednio po wojnie.....	80
1.3.3. Świadczenia rzeczowe	82
1.3.4. Dekret z dnia 20 marca 1946 r. o podatkach komunalnych (lata 1946–1950).....	84
1.3.4.1. Uwagi ogólne	84
1.3.4.2. Definicja działów specjalnych produkcji rolnej.....	85
1.3.4.3. Zasady ustalania opodatkowania działów specjalnych.....	86
1.3.4.4. Wyłączenia z opodatkowania.....	88
1.4. Opodatkowanie działów specjalnych w latach 1950–1971	89
1.5. Ustawa z dnia 26 października 1971 r. o podatku gruntowym.....	95
1.5.1. Uwagi ogólne.....	95
1.5.2. Sposoby ustalania przychodu z działów specjalnych	98
1.6. Wnioski	100

Spis treści

2. Podatek wyrównawczy	102
2.1. Zagadnienia wstępne	102
2.2. Wprowadzenie podatku wyrównawczego w rolnictwie	103
2.3. Ustawa z dnia 29 grudnia 1975 r. o podatku wyrównawczym.....	105
2.4. Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku wyrównawczym.....	106
2.5. Wnioski	107
3. Opodatkowanie działów specjalnych w latach 1985–1990	108
3.1. Zagadnienia wstępne	108
3.2. Podstawa opodatkowania	110
3.3. Stawka podatku.....	114
3.4. Obowiązek podatkowy przy prowadzeniu działów specjalnych.....	115
3.5. Ulgi i zwolnienia	115
3.6. Wnioski	117
4. Podsumowanie	120

Rozdział III

OPODATKOWANIE DZIAŁÓW SPECJALNYCH PRODUKCJI ROLNEJ PODATKAMI DOCHODOWYMI

1. Pojęcie działalności rolniczej w ustawach o podatkach dochodowych	125
1.1. Zagadnienia wstępne	125
1.2. Wyłączenie z opodatkowania działalności rolniczej.....	126
1.3. Zakres przedmiotowy pojęcia działalności rolniczej	129
1.3.1. Działalność polegająca na wytwarzaniu produktów roślinnych.....	129
1.3.2. Produkty zwierzęce	130
1.3.3. Materiał siewny, produkcja warzywnicza i produkcja roślin ozdobnych	131
1.3.4. Grzyby uprawne	133
1.3.5. Produkcja sadownicza	134
1.3.6. Hodowla i produkcja materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych.....	134
1.3.7. Produkcja zwierzęca typu przemysłowo–fermowego	135
1.3.8. Hodowla ryb	136
1.4. Pojęcia hodowli i chowu	137

1.5. Minimalne okresy przechowywania roślin i zwierząt.....	138
1.6. Wnioski.....	140
2. Pojęcie działu specjalnego produkcji rolnej w ustawach o podatku dochodowym.....	141
2.1. Zagadnienia wstępne.....	141
2.2. Zmiany w zakresie pojęcia działów specjalnych produkcji rolnej.....	141
2.3. Obecnie obowiązująca definicja działów specjalnych produkcji rolnej.....	142
2.3.1. Zakres obowiązującej definicji.....	142
2.3.2. Ograniczenia przedmiotowe definicji.....	146
2.3.3. Ograniczenie minimalnej wielkości produkcji.....	147
2.4. Rodzaje działów specjalnych – działalność podobna.....	148
2.5. Wnioski.....	149
3. Podatek dochodowy od osób fizycznych – stawki podatku oraz zasady obliczania dochodu.....	151
3.1. Wysokość opodatkowania rolnictwa.....	151
3.2. Podatek dochodowy od osób fizycznych – zasady ustalania dochodu.....	152
3.2.1. Zagadnienia wstępne.....	152
3.2.2. Rozliczanie się według norm szacunkowych.....	153
3.2.3. Pojęcie podatnika.....	154
3.2.4. Zasady ustalania dochodu.....	154
3.2.5. Rozliczanie się według zasad ogólnych.....	155
3.2.6. Deklaracja podatkowa. Zasady opłacania zaliczek.....	158
3.3. Wysokość podatku.....	160
3.4. Wnioski.....	162
4. Podatek dochodowy od osób prawnych – stawki podatku oraz zasady obliczania dochodu.....	164
4.1. Zagadnienia wstępne.....	164
4.2. Podatnik.....	165
4.3. Zasady ustalania dochodu.....	165
4.4. Wysokość opodatkowania.....	166
4.5. Obliczanie udziału działalności rolniczej w działalności ogólnej.....	166
4.6. Wnioski.....	167
5. Obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych.....	169

Spis treści

5.1. Zagadnienia wstępne	169
5.2. Istota problemu	169
5.3. Stanowisko organów skarbowych	171
5.4. Stanowisko orzecznictwa i doktryny	171
5.5. Stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego – wyrok z dnia 20 czerwca 2008 r.	173
5.6. Stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego – uchwała z dnia 17 stycznia 2011 r.	175
5.7. Wnioski	178
6. Opodatkowanie rolnictwa podatkiem dochodowym w krajach Unii Europejskiej	179
6.1. Zagadnienia wstępne	179
6.2. Opodatkowanie rolnictwa	180
6.3. Wnioski	184

Rozdział IV

RODZAJE DZIAŁÓW SPECJALNYCH PRODUKCJI ROLNEJ

1. Zagadnienia wstępne	187
2. Charakterystyka działów specjalnych produkcji rolnej	189
2.1. Uprawy w szklarniach i ogrzewanych tunelach foliowych	189
2.1.1. Zagadnienia wstępne	189
2.1.2. Uprawa i hodowla roślin	192
2.1.3. Zastosowanie	193
2.1.4. Opodatkowanie	194
2.1.5. Wnioski	196
2.2. Uprawa grzybów i ich grzybni	197
2.2.1. Zagadnienia wstępne	197
2.2.2. Zastosowanie	199
2.2.3. Uprawa grzybów	199
2.2.4. Stawki	200
2.2.5. Wnioski	200
2.3. Uprawa roślin in vitro	201
2.3.1. Zagadnienia wstępne	201

2.3.2. Zastosowanie.....	201
2.3.3. Uprawa	202
2.3.4. Opodatkowanie – powierzchnia pól.....	202
2.3.5. Wnioski.....	203
2.4. Fermowa hodowla i chów drobiu rzeźnego i nieśnego.....	203
2.4.1 Zagadnienia wstępne – definicja.....	203
2.4.2. Zastosowanie.....	204
2.4.3. Hodowla i chów.....	204
2.4.4. Opodatkowanie.....	207
2.4.5. Wnioski.....	208
2.5 Wylęgarnie drobiu	209
2.5.1. Zagadnienia ogólne	209
2.5.2. Zastosowanie.....	210
2.5.3. Wylęg drobiu.....	210
2.5.4. Opodatkowanie.....	211
2.5.5. Wnioski.....	212
2.6. Hodowla i chów zwierząt futerkowych.....	212
2.6.1. Definicja	212
2.6.2. Zastosowanie.....	213
2.6.3. Hodowla i chów.....	213
2.6.4. Opodatkowanie.....	214
2.6.5. Wnioski.....	216
2.7. Hodowla i chów zwierząt laboratoryjnych.....	217
2.7.1. Zagadnienia wstępne.....	217
2.7.2. Zastosowanie.....	217
2.7.3. Hodowla i chów.....	218
2.7.4. Opodatkowanie.....	219
2.7.5. Wnioski.....	220
2.8. Hodowla dżdżownic.....	220
2.8.1. Definicja	220
2.8.2. Zastosowanie.....	220
2.8.3. Hodowla	221
2.8.4. Opodatkowanie.....	222
2.8.5. Wnioski.....	223

Spis treści

2.9. Hodowla entomofagów.....	224
2.9.1. Definicja	224
2.9.2. Zastosowanie.....	225
2.9.3. Hodowla	226
2.9.4. Problemy prawne – opodatkowanie.....	227
2.9.5. Wnioski.....	227
2.10. Hodowla jedwabników	227
2.10.1. Zagadnienia wstępne.....	227
2.10.2. Zastosowanie.....	228
2.10.3. Hodowla	228
2.10.4. Opodatkowanie.....	230
2.10.5. Wnioski.....	230
2.11. Prowadzenie pasiek	231
2.11.1. Zagadnienia wstępne.....	231
2.11.2. Zastosowanie.....	231
2.11.3. Hodowla i chów pszczół.....	232
2.11.4. Opodatkowanie.....	233
2.11.5. Wsparcie unijne	234
2.11.6. Wnioski.....	234
2.12. Hodowla i chów innych zwierząt poza gospodarstwem rolnym.....	235
2.12.1. Zagadnienia wstępne.....	235
2.12.2. Zastosowanie.....	236
2.12.3. Hodowla i chów	237
2.12.4. Opodatkowanie.....	238
2.12.5. Wnioski.....	241
3. Podsumowanie	242

Rozdział V

POZOSTAŁE PODATKI OBCIĄŻAJĄCE PODMIOTY PROWADZĄCE DZIAŁY SPECJALNE PRODUKCJI ROLNEJ

1. Podatek od towarów i usług	245
1.1. Zagadnienia wstępne	245
1.2. Aktualna regulacja	246

1.2.1. Zagadnienia wstępne.....	246
1.2.2. Pojęcie podatnika	247
1.2.3. Działalność rolnicza.....	247
1.2.4. Definicja gospodarstwa rolnego	249
1.2.5. Pojęcie rolnika ryczałtowego.....	251
1.3. Produkty rolne	253
1.4. Mechanizm zwrotu podatku.....	256
1.5. Rozliczanie VAT przez rolnika na zasadach ogólnych.....	258
1.6. Stawki podatku	260
1.7. Wnioski	263
2. Podatek od spadków i darowizn.....	265
2.1. Zagadnienia wstępne	265
2.2. Zakres zwolnienia.....	270
2.2.1. Zakres przedmiotowy zwolnienia – nabycie nieruchomości.....	270
2.2.2. Regulacja dotycząca działów specjalnych produkcji rolnej.....	272
2.2.3. Zakres przedmiotowy zwolnienia – maszyny rolnicze	276
2.2.4. Warunki zwolnienia.....	278
2.3. Wnioski.....	283
3. Podatek od czynności cywilnoprawnych	285
3.1. Zagadnienia wstępne	285
3.2. Konstrukcja podatku.....	286
3.2.1. Zagadnienia wstępne.....	286
3.2.2. Podstawa podatkowania i wysokość podatku.....	288
3.3. Problematyka rolnicza	289
3.3.1. Czynności zwolnione i ich przedmiot	289
3.3.2. Sprzedaż rzeczy ruchomych	293
3.3.3. Sprzedaż zwierząt	294
3.4. Wnioski.....	296
4. Podatek rolny.....	297
4.1. Zagadnienia wstępne	297
4.2. Konstrukcja podatku rolnego.....	297
4.3. Podatek rolny a działy specjalne produkcji rolnej.....	300
4.4. Wnioski	301
5. Podatek od nieruchomości.....	302

Spis treści

5.1. Zagadnienia wstępne	302
5.2. Konstrukcja podatku od nieruchomości	302
5.3. Zwolnienie gruntów rolnych.....	303
5.4. Opodatkowanie budynków	303
5.5. Pojęcie budynku gospodarczego.....	306
5.6. Wnioski	307

Rozdział VI

UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE I ZDROWOTNE OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁY SPECJALNE PRODUKCJI ROLNEJ

1. Ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działy specjalne produkcji rolnej.....	309
1.1. Historia ubezpieczeń społecznych rolników	309
1.1.1. Początki ubezpieczeń społecznych rolników	309
1.1.2. Ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r.....	311
1.2. Stan obecny	315
1.2.1. Zagadnienia wstępne.....	315
1.2.2. Zakres podmiotowy ubezpieczeń rolników.....	316
1.2.3. Ubezpieczenie na wniosek	322
1.2.4. Wysokość składek.....	322
1.3. Pojęcie działu specjalnego produkcji rolnej w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników.....	324
1.4. Wnioski	330
2. Ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących działy specjalne produkcji rolnej.....	334
2.1. Zagadnienia wstępne	334
2.2. Ubezpieczenie zdrowotne rolników – stan obecny	335
2.2.1. Postawy prawne	335
2.2.2. Zasady finansowania opieki zdrowotnej.....	336
2.2.3. Składki na ubezpieczenie zdrowotne do końca 2011 r.....	337
2.3. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 października 2010 r.	338
2.4. Aktualna regulacja prawna.....	339
2.5. Składki na ubezpieczenie zdrowotne	340
2.6. Wnioski	342

WNIOSKI KOŃCOWE ORAZ WNIOSKI DE LEGE FERENDA

1. Zagadnienia wstępne	345
2. Opodatkowanie w praktyce	346
3. Ubezpieczenia społeczne	350
4. Obrót cywilnoprawny	350
5. Uwagi końcowe.....	354
Wykaz literatury powoływanej w pracy.....	357